

John Stuart Mill

Visat núm. 18
(octubre 2014)
per Alba Dedeu

John Stuart Mill (1806-1873) va ser un dels filòsofs britànics més destacats del segle XIX. El seu pensament se centra en la defensa de la llibertat individual i la llibertat d'expressió, uns principis econòmics i polítics liberals i una ètica basada en la idea central de l'utilitarisme, és a dir, l'assoliment de la major quantitat de felicitat possible per al conjunt de la societat.

Mill va estudiar sota la tutela del seu pare, James Mill, amic i col·laborador de Jeremy Bentham. Va rebre una educació metòdica i amplíssima, centrada, des de la seva infantesa, en la lectura i la discussió de les obres clàssiques. L'extensió i la profunditat d'aquesta formació, i el fet que s'iniciés en una edat tan primerenca, potser suscita admiració i esgarrifança a parts iguals. Pot ser, certament, que James Mill es concentrés massa en l'aspecte intel·lectual de l'educació del seu fill, i que sigui censurable que li negués els plaers més físics i lleugers propis d'un nen, mantenint-lo apartat de les persones de la seva edat per evitar que desenvolupés prejudicis i «mals hàbits», però el que és indubtable és que quan, a l'edat de catorze anys, Mill se n'anà a França per completar la seva formació, ja tenia uns coneixements extraordinaris, que, segons afirma ell mateix en la seva autobiografia, suposaven «un avantatge d'un quart de segle sobre els meus contemporanis», i la llista de les lectures filosòfiques, polítiques i econòmiques que havia fet el Mill adolescent era impressionant. James Mill havia aconseguit, doncs, convertir el noi en un reformador perfectament preparat, i ara només calia temps per veure la recompensa d'aquest esforç.

El jove Stuart Mill, en efecte, és un propagandista entusiasta i dedicat. Escriu articles polèmics, participa en debats amb altres corrents reformistes i radicals i continua estudiant i enriquint el seu pensament de manera constant, a banda de passar una part de la jornada als despatxos de la Companyia Britànica de les Índies Orientals, on ocupa un càrrec administratiu. No passarà gaire temps, tanmateix, abans que Mill arribi a un punt d'inflexió. Potser a causa de l'aridesa de tots els anys de preparació al costat del pare, potser perquè feia molts anys que la seva activitat política i intel·lectual era massa intensa, el 1826 John Stuart Mill pateix una crisi que ens descriu així de vívidament en la seva autobiografia: «[...] se'm va acudir de preguntar-me directament: "Suposem que tots els teus objectius a la vida s'acomplissin, que tots els canvis en les institucions i en les opinions que vols que s'esdevinguin es materialitzessin del tot en aquest mateix instant: seria, això, un motiu de gran alegria i felicitat per a tu?" I una consciència irreprimible va respondre distintament: "No!" Aleshores em vaig ensorrar: els fonaments sobre els quals havia construït la meua vida van quedar en ruïnes». En els mesos següents, la lectura de poemes com ara Coleridge i Wordsworth el fan recuperar el plaer de les petites coses, les ganes de viure i de lluitar. Mill s'adona que l'educació rebuda del seu pare li ha fet adquirir uns hàbits analítics que, malgrat tots els seus avantatges, poden ofegar l'impuls mateix que els hauria d'empènyer a l'acció: per actuar, certament, cal *sentir* el desig de canviar la societat, cal *sentir* el desig i la felicitat de millorar la condició dels altres. És en aquest aspecte que l'art i la poesia l'ajuden a revifar-se i a nodrir aquest «sentiment», i l'esperança en un món millor no tan sols en l'àmbit material, sinó també pel que fa a la condició

interna dels homes, a la «cultura interior de l'individu».

D'altra banda, una conclusió pràctica que Mill va treure d'aquest període d'abatiment continua tenint rellevància en els nostres dies, i també se'ns explica concisament en l'autobiografia: «Només són feliços (pensava jo) els qui centren la ment en algun objectiu que no sigui la seva felicitat; en la felicitat dels altres, en la millora de la humanitat, o fins i tot en un art o una ocupació que no es dugui a terme com a mitjà, sinó com a fi ideal en si mateix. Centrant-se, així, en una altra cosa, troben la felicitat pel camí. [...] Pregunta't a tu mateix si ets feliç, i deixaràs de ser-ho. L'única solució és convertir, no la felicitat, sinó un altre fi que li sigui aliè, en el nostre propòsit vital».

Un altre esdeveniment important en la vida del pensador va ser la coneixença amb Harriet Taylor, de la qual va sorgir una profunda amistat de vint anys. Es van casar dos anys després de la mort del marit, l'any 1851. Durant els set anys de matrimoni, fins a la mort d'ella, la col·laboració intel·lectual entre els cònjuges va ser estreta i fructífera, fins al punt que Mill reconegué explícitament, en dedicar-li la seva obra *On Liberty*, que la influència i l'ajut de Harriet havien estat decisius per al desenvolupament de les seves idees i el perfeccionament dels seus escrits.

Les idees de Mill sobre la llibertat se centraven en una defensa del dret dels individus de regir la seva vida segons les decisions i els principis propis, sense que el govern o la societat hi poguessin interferir a menys que fos per protegir els drets d'altri, ja que cap opinió, encara que sembli vàlida i certa a qui la professa, no és infal·lible, i, per tant, no s'ha de forçar els altres a acceptar-la. D'altra banda, Mill afirma que la llibertat d'expressió de totes les opinions i creences és beneficiosa per a la societat, perquè la discussió oberta i sense prejudicis de tots els arguments i les idees existents és l'única manera de trobar la veritat i rebutjar les creences errònies.

La seva interpretació de la filosofia utilitària diferia de les idees de Jeremy Bentham en el matís de Mill que, en la recerca de la màxima felicitat, és a dir, d'obtenir plaer i evitar el dolor, hi ha plaers (els intel·lectuals i els que provenen dels sentiments, la imaginació i la moral) que són intrínsecament i qualitativament millors que els altres. «Els plaers d'un animal no satisfan el concepte de felicitat de cap ésser humà», explica Mill a *Utilitarianism*. «Un ésser de facultats superiors exigeix alguna cosa més per ser feliç; probablement és propens a un patiment més agut, i certament ho és a patir de més coses que algú inferior a ell; però a desgrat d'aquestes càrregues, no pot desitjar de debò sucumbir a allò que percep com un grau inferior d'existència.»

En l'obra *Principles of Political Economy*, Mill reflexiona i aprofundeix en les idees d'economistes com ara David Ricardo i Adam Smith, ofereix una discussió sobre la naturalesa del treball i el capital, de la producció i la propietat privada, i dedica un apartat a la crítica de les propostes socioeconòmiques del socialisme i el comunisme. Aquest volum ha estat reeditat nombroses vegades després de la seva mort, i s'ha mantingut com a llibre de text estàndard en moltes universitats angleses, entre les quals Oxford, fins a principi del segle XX. Malgrat que Mill s'inclinava per un sistema fonamentat en el lliure mercat, en el llibre quart dels *Principles* parla del cooperativisme amb admiració i entusiasme, afirmant: «Resulta difícil no contemplar el futur de la humanitat amb esperança quan en dos dels països capdavaners del món podem trobar, en les fosques profunditats de la societat, senzills treballadors amb una integritat, un bon sentit, un autodomini i una honorable confiança els uns en els altres que els han permès dur a terme aquests nobles experiments [...]»

El llegat de Mill és una obra molt abundant, escrita al llarg de cinc dècades, que reflecteix el procés de desenvolupament de l'autor des dels articles polèmics de la primera època fins a les obres més ambicioses, meditada i completes de la seva maduresa, entre les quals destaquen *Principles of Political Economy* (1848), *On Liberty* (1859), *Considerations on Representative Government* (1861), *Utilitarianism* (1863), *The Subjection of Women* (1869) i la seva autobiografia (1873), entre molts altres escrits.

En català, per ara, només estan disponibles tres de les seves obres. *Sobre la llibertat* va ser publicada en primer lloc per l'Editorial Laia l'any 1983, en la traducció de Lluís Flaquer, i més tard, el 1991, per la Universitat de València. La versió més recent d'aquesta obra és la d'Edicions de la Ela Geminada, de l'any 2012, traduïda per Sira Abenoza. Aquesta mateixa editorial publicà, el 2013, *La subjugació de les dones*, traduïda per Alba Dedeu. *L'utilitarisme* (l'edició més recent de la qual, a càrrec d'Edicions 62, és de l'any 2005, en la traducció de Miquel Costa), és una lectura recomanada per als estudiants de batxillerat, i, probablement, el text més difós d'aquest autor entre nosaltres.

NOTA: Alguns dels fragments citats són extrets de STUART MILL, John. *L'utilitarisme*. Traducció de Miquel Costa, Barcelona: Edicions 62, 2005.